

Patrycja Froń

e-mail: 193407@student.ue.wroc.pl

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Asymetryczne skutki globalizacji: porównanie gospodarek oraz społeczeństw Indii i Nigerii

[DOI: 10.15611/2025.60.3.03](https://doi.org/10.15611/2025.60.3.03)

JEL Classification: F60, O55, P45

© 2025 Patrycja Froń

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Cytuj jako: Froń, P. (2025). Asymetryczne skutki globalizacji: porównanie gospodarek oraz społeczeństw Indii i Nigerii. W: M. Stawicka (red.), *Ekonomia* (s. 37-47). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Streszczenie: Celem pracy jest ocena wpływu globalizacji na rozwój gospodarczy oraz przemiany społeczne w Indiach i Nigerii, z uwzględnieniem ich odmiennych uwarunkowań strukturalnych i kulturowych. Obiektem badań są procesy transformacji społeczno-gospodarczej zachodzące w obu krajach w kontekście ich integracji z rynkiem światowym. W opracowaniu zastosowano metodę porównawczą, opartą na analizie danych wtórnych pochodzących z literatury naukowej, raportów międzynarodowych oraz dostępnych danych statystycznych. Wskazano różnice w podejściu do integracji z rynkiem globalnym oraz skutki tych procesów. Wyniki pokazują, że Indie skuteczniej wykorzystały globalizację do rozwoju sektora usług, podczas gdy Nigeria pozostała silnie zależna od surowców naturalnych. Rozdział kończy się refleksją nad barierami społecznymi i kulturowymi w implementacji globalnych wzorców rozwoju.

Słowa kluczowe: globalizacja, gospodarka, społeczeństwo, rozwój społeczno-gospodarczy, integracja międzynarodowa

1. Wstęp

Globalizacja to złożony proces oddziałujący na wiele aspektów współczesnego życia społecznego i gospodarczego. W literaturze przedmiotu bywa postrzegana zarówno jako szansa na rozwój, jak i źródło nierówności (Iwaszczuk i in., 2016).

Termin „globalizacja” doczekał się wielu definicji. Pierwsze próby zdefiniowania tego procesu zostały zawarte najprawdopodobniej w brytyjskim tygodniku *The Economist* (1959 r.) lub w Słowniku Webstera (1961 r.). Wielowymiarowość i złożoność globalizacji określił A. McGrew: „... globalizacja polega na wielości powiązań

i wzajemności oddziaływań państw i społeczeństw tworzących obecny system światowy. Globalizację cechują zatem dwa wymiary: zakres (zasięg) oraz intensywność (głębokość)” (Maśloch, 2005, s. 17). Dynamiczne przemiany, które są nieodłącznym elementem globalizacji, obserwowane są od początku lat 80. XX wieku (Sala, 2006). Zintensyfikowanie badań nad procesami związanymi z tym problemem miało swój początek w kolejnej dekadzie, w latach 90. XX wieku (Lemańska-Majdzik i Sobiegraj, 2013).

Celem pracy jest przedstawienie mechanizmów, za pomocą których globalizacja wpływa na struktury społeczno-gospodarcze państw rozwijających się, na przykładzie Indii i Nigerii, co pozwala wskazać czynniki warunkujące sukces integracji z gospodarką światową. Postawiono następujące pytania badawcze: *Jak globalizacja wpłynęła na struktury gospodarcze Indii i Nigerii?* oraz *Jakie zmiany społeczne zaszły w tych krajach pod wpływem globalizacji?* Rozważając temat globalizacji i jej wpływu na Indie i Nigerię, należy wziąć pod uwagę także specyfikę tych krajów. Każdy z nich posiada bowiem odmienne wzorce kulturowe. Indie, w których dominują pręźnie rozwijające się nowe technologie, zamieszkują ludzie zmagający się z analfabetyzmem. Z kolei Nigeria, posiadająca ogromny potencjał rolniczy, boryka się z konfliktami na tle religijnym.

W pracy podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób globalizacja wpływa na ścieżki rozwoju wybranych państw Globalnego Południa, przy uwzględnieniu ich uwarunkowań społeczno-kulturowych i gospodarczych.

2. Indie i Nigeria wobec BRICS i Next Eleven

Wszelkie zjawiska i procesy zachodzące w gospodarce przynoszą wyzwania w adaptacji względem nowej, innej rzeczywistości. Globalizacja składa się zarówno z mniejszych, jak i większych przemian. Jej przebieg z jednej strony powoduje homogenizację i uniformizację gospodarki światowej, z drugiej zaś jej skutkiem jest ciągłe pogłębianie się różnic oraz nierówności w szansach gospodarek na arenie międzynarodowej (Sala, 2006), na której wszystkie działania obligują do opracowania określonej strategii i postawy zaangażowania w dążeniu do wyznaczonych celów (Sułek, 2013). Każdy kraj wykazuje różnice w dziedzinie ideologii politycznej, celów i poziomu rozwoju (Ogbonna, 1988, s. 91). Przynależność do organizacji czy sojuszy nierozzerwalnie wiąże się z integracją gospodarek na arenie międzynarodowej, z ich wzajemnym oddziaływaniem, a to z kolei stanowi nieodłączne elementy globalizacji.

Stały rozwój, współpraca czy innowacje, które są ściśle związane z procesem globalizacji, to kluczowe cechy członków BRICS. Jest to grupa państw powstała w 2009 roku, która początkowo składała się z Brazylii, Rosji, Indii, Chin oraz Republiki Południowej Afryki. W 2025 roku w roli partnera została przyjęta również Nigeria. Głównym celem organizacji jest integracja gospodarcza, która bazuje na „wzmocnieniu współpracy gospodarczej pomiędzy co najmniej dwoma państwami

poprzez stopniową eliminację barier ograniczających taką współpracę” (Rabczun, 2024, s. 228). Nieformalny sojusz zrzesza kraje rozwijające się, które pragną posiadać duże wpływy na arenie międzynarodowej. Określenia „BRIC” po raz pierwszy użył Jim O’Neill w swojej publikacji *Building Better Economic BRICs* (2001). Ekonomista wysunął tezę, iż Brazylia, Rosja, a także Indie „do połowy XXI wieku staną się światowymi potęgami, które będą wyznaczać gospodarcze trendy” (Iwaszczuk i in., 2016, s. 169).

Dla indyjskiej integracji z globalnym rynkiem kluczową rolę odegrał proces reform gospodarczo-społecznych, który rozpoczął się w roku 1991. Powodem przemian stał się ówczesny kryzys gospodarczy, polityczny i społeczny. Kraj udowodnił zdolność do integracji z gospodarką światową, a także możliwość umocnienia swojej pozycji (Zajączkowski, 2011). Dzięki reformom gospodarczym Indie miały możliwość wybrania innej drogi niż pozostałe kraje tego regionu (Modrzejewska-Leśniewska, 2012), zaprezentowały się jako państwo, które popiera globalizację opartą na współpracy i integracji. Dowodem na to jest przynależność do BRICS. To właśnie w państwach tego sojuszu na przestrzeni kilkunastu lat efekty globalizacji stały się najbardziej widoczne, a więc to one w niebywałym tempie napędzają rozwój gospodarczy świata (Iwaszczuk i in., 2016).

Tabela 1. Porównanie Indii i Nigerii pod względem wskaźników odzwierciedlających ich poziom rozwoju oraz stopień integracji z gospodarką światową w 2023 roku

Wskaźnik	Indie	Nigeria
Wzrost PKB (roczny %)	8,2	2,9
Handel towarami (% PKB)	30,9	28,8
Eksport produktów wysokiej technologii (% eksportu wyrobów przemysłowych)	14,9	3,5
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne, napływ netto (% PKB)	0,8	0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (World Bank Group, 2025a).

Istotne miejsce w perspektywie 20-30 lat na międzynarodowej arenie gospodarek może zająć grupa Next Eleven (Zysk, 2015). Składa się ona z „państw-liderów” (Puszer, 2016, s. 177). Do grupy tej wchodzi między innymi Nigeria. Next Eleven cechuje się bardzo silnym zróżnicowaniem, jednak mimo to przewiduje się, że „rozpocznie następny cykl wzrostu rynków wschodzących” (Puszer, 2016, s. 178). Silny, ale pozytywny wpływ na kształt i pozycję Nigerii wywarły rządy kolonialne, a więc sprawowanie władzy przez Wielką Brytanię. Dominacja Brytyjczyków nie trwała długo, wpłynęła jednak w znaczny sposób na Nigerię. Okres kolonializmu zintegrował Nigeryjczyków z globalnym rynkiem, przybliżył nowoczesne systemy polityczne, otworzył na odmienne obyczaje i religie (Madej, 2013). Współcześnie Nigeria dąży do liberalizacji gospodarki, pragnie być gotowa do odgrywania roli partnera

w tworzeniu strategicznych sojuszy z zagranicznymi firmami, rozwijania swojej infrastruktury, pozyskiwania technologii w kluczowych sektorach gospodarki (Puszer, 2016). Obecnie Nigeria popiera globalizację, a dowodem na to jest posiadanie statusu członka grupy Next Eleven. Kraje N-11, jako wschodzące potęgi światowe, potencjalnie staną się następcami członków organizacji BRICS, a więc to one będą umacniać swoją pozycję i napędzać światowy wzrost gospodarczy (Zysk, 2015).

Indie i Nigeria reprezentują odmienne ścieżki adaptacji względem globalizacji. Indie skorzystały na otwarciu gospodarki, rozwijając nowoczesne sektory i zwiększając konkurencyjność międzynarodową. Nigeria stara się dorównać Indiom pod względem bycia aktywnym uczestnikiem procesów globalizacji poprzez przynależność do grupy Next Eleven, która stanowi potencjalnego następcę sojuszu BRICS.

3. Zróżnicowane ścieżki rozwoju gospodarczego Indii i Nigerii

3.1. Indie

Jak się okazuje, „kraj kojarzony kiedyś z nędzą, słońiem i maharadzą” (Modrzejewska-Leśniewska, 2012, s. 26) zamieszkują też obywatele umiejscowieni na liście najbogatszych ludzi świata magazynu *Forbes*. Są to potentaci różnych gałęzi przemysłu – od petrochemii, ropy naftowej, gazu ziemnego po stal, samochody, a nawet sól i wodę mineralną. Przemysł w Indiach jest zróżnicowany, obejmuje między innymi branżę tekstylną, chemiczną, farmaceutyczną, telekomunikację czy produkcję komputerów i oprogramowania. Co więcej, Indie plasują się na dwunastym miejscu na świecie pod względem rozwoju biotechnologii. Nadzieje na przyszłość pokłada się także w ewolucji nanotechnologii (Modrzejewska-Leśniewska, 2012). To właśnie między innymi Indie „kształtują proces globalizacji handlu, produkcji, finansów i integrują nowe kraje z globalnymi i regionalnymi rynkami, zwiększając ich możliwości rozwoju” (Liberska, 2013, s. 192).

Niezaprzeczalnie ważną rolę dla pozycji gospodarczej kraju odgrywa czynnik geograficzny, szczególnie istotny dla Indii. Dotyczy on położenia kraju na mapie świata, a więc dostępu do mórz i oceanów czy wszelkiego rodzaju dóbr naturalnych. Znaczną część wybrzeży Indii zajmują porty służące do transportu morskiego. Powszechnym zjawiskiem jest stały wzrost liczby statków i tonażu. Szacuje się, że drogą morską odbywa się aż 95% indyjskiego importu i eksportu. Warto również wspomnieć o tym, że Indie jako jeden z niewielu krajów na świecie specjalizują się w złomowaniu statków. Proces ten pozwala na odzyskanie wielu cennych surowców, jednak niewątpliwie wiąże się też z zanieczyszczaniem środowiska. Indie to również kraj bogaty w zasoby naturalne. „Według indyjskiego Ministerstwa Górnictwa kraj wydobywa 89 minerałów” (Modrzejewska-Leśniewska, 2012, s. 33), w tym złoto czy diamenty (Modrzejewska-Leśniewska, 2012).

Bezdiskusyjnie najważniejszym sektorem gospodarki Indii są usługi. Obejmują one między innymi budownictwo, handel, hotelarstwo, obrót nieruchomościami,

administrację publiczną, usługi finansowe czy profesjonalne (Modrzejewska-Leśniewska, 2012). Indie osiągają przewagę pod względem wysoko wykwalifikowanej kadry pracowniczej, głównie w usługach biznesowych. Nie bez powodu indyjskie usługi IT budzą coraz większe zainteresowanie wśród przedsiębiorstw z całego świata, głównie ze Stanów Zjednoczonych. Co więcej, Indie oferują niższe koszty pracy (Dymitrow, 2012). Na znaczenie sektora usług w Indiach wpłynęły reformy gospodarcze i finansowe, prywatyzacja, rozwój branży IT oraz „otwarcie gospodarki indyjskiej na świat” (Modrzejewska-Leśniewska, 2012, s. 39).

Indie są drugim na świecie liderem w produkcji rolnej. Na ich obecną pozycję znacząco wpłynęła *zielona rewolucja*, która rozpoczęła się w 1965 roku. Wydarzenie to doprowadziło do unowocześnienia indyjskiego rolnictwa; wprowadzono wysoko wydajne uprawy, rozpowszechniono używanie nawozów oraz rozbudowano systemy irygacyjne, które mają wyjątkowo duże znaczenie ze względu na uwarunkowania klimatyczne. Należy pamiętać, że urozmaicony indyjski klimat na stałe wiąże się z katastrofami naturalnymi. „Kraj ten jest jednym z największych producentów świeżych owoców (około 10% udziału w rynku światowym), zbóż, ryżu, bawełny, herbaty, kawy, ziemniaków, nabiału, tytoniu i pomidorów” (Modrzejewska-Leśniewska, 2012, s. 32).

Ponadto Indie posiadają najszybciej rosnący rynek lotniczy na świecie. Szacuje się, że w ciągu najbliższych 20 lat zapotrzebowanie na statki powietrzne mierzone będzie w tysiącach sztuk. Kraj ten jest właścicielem trzeciego co do wielkości przewoźnika lotniczego IndiGo, który zrealizował największy kontrakt w historii światowego lotnictwa cywilnego dotyczący zakupu 180 samolotów Airbus A-320 i opiewający na 16 mld dolarów (Modrzejewska-Leśniewska, 2012).

3.2. Nigeria

Niezaprzeczalnie duży wpływ na kształtowanie gospodarki Nigerii mają surowce naturalne. Kraj ten jest bogaty przede wszystkim w ropę naftową. Istotnie znaczenie mają także gaz ziemny, rudy żelaza, węgiel, złoto, cyna i wiele innych, jednak były one lekceważone ze względu na przynoszącą znaczne korzyści ekonomiczne ropę naftową (Ambukita, 2016). Nigeria jest jednym ze światowych liderów pod względem wydobywania „czarnego złota”, które stanowi główne źródło dochodu budżetowego (Madej, 2013). Ropa naftowa i gaz ziemny odpowiadają za 40% PKB kraju (Cherubin, 2021). Co więcej, Nigeria należy do OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries). Jest to założona w 1960 roku organizacja, której celem jest „koordynacja i ujednolicenie polityki naftowej krajów członkowskich w celu zapewnienia krajom wydobywającym ropę uczciwych i stabilnych cen jej sprzedaży, krajom-konsumentom efektywnych, ekonomicznych i regularnych dostaw ropy, a firmom naftowym uczciwego zysku z zaangażowanego kapitału” (Pangsy-Kania, 2017, s. 442). OPEC jednoczy kraje mające istotny wpływ na światową produkcję ropy naftowej (Pangsy-Kania, 2017).

Nigeria ma bardzo dobre warunki klimatyczne i glebowe dla rozwoju rolnictwa (Madej, 2013). Nietrudno się więc domyślić, że najważniejszy dla gospodarki Nigerii jest sektor rolniczy. Odgrywa on kluczową rolę w wielu aspektach i ma wpływ nie tylko na wewnętrzne potrzeby, takie jak zapewnianie niezależności i bezpieczeństwa żywnościowego czy zwalczanie ubóstwa, ale też na pozycję Nigerii w handlu zagranicznym (Kramarz, 2016). Uprawa pszenicy przekłada się na gospodarcze relacje ze Stanami Zjednoczonymi; „szacowana wartość eksportu w 2020 roku wynosi 2,1 mld USD” (Cherubin, 2021, s. 80). Ponadto Nigeria jest jednym z największych producentów ryżu. Niestety w pewnym momencie kraj został zmuszony do przyjęcia roli importera produktów rolnych, gdyż koncentracja na dochodowej dla Nigerii ropie naftowej poskutkowała zepchnięciem na margines między innymi rolnictwa (Madej, 2013). Mimo obecności w globalnym systemie surowcowym Nigeria ma ograniczoną dywersyfikację eksportu, co utrudnia pełne wykorzystanie szans płynących z globalizacji.

Ogromnym bogactwem Afryki Zachodniej jest także możliwość uprawy ziarna kakaowca. Zakładanie plantacji sięga wieku XIX, a pierwsze zbiory opierały się na wykorzystywaniu niewolniczej siły roboczej. Najlepsze warunki posiadają kraje leżące na terenach objętych klimatem okołorównikowym, w tym więc Nigeria (Kramarz, 2016). Pod uwagę należy wziąć również pewne „naturalne” utrudnienia. Uprawa ziaren kakaowca odznacza się „wysoką opłacalnością, wysokimi kosztami zakładania plantacji i zmiennością wielkości plonów w zależności od uwarunkowań pogodowych (w szczególności od wysokości opadów) i nasileniem występowania chorób i szkodników” (Kramarz, 2016, s. 143). Mimo że „występowanie szkodników i chorób jest powodem 30-procentowego zmniejszenia plonów kakao w skali globalnej, a w Afryce Zachodniej dochodzi nawet do 80%” (Kramarz, 2016, s. 143), plantacje te przynoszą spore korzyści, a uprawy eksportowe ziaren kakaowca mają ogromne znaczenie ekonomiczne (Kramarz, 2016).

Traktując na temat gospodarki Nigerii, należy wziąć pod uwagę także istotność bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ). W wieku XX były one lokowane głównie w państwach północnej i południowej Afryki. Obecnie sytuacja związana z napływem BIZ na kontynent afrykański nieco się zmieniła; uznanie zyskuje rejon Afryki Zachodniej (Bombińska, 2016). Atrakcyjność inwestycyjna Nigerii wiąże się głównie z przemysłem naftowym i potencjałem rolniczym. „Od 2007 roku Nigeria przyciąga coraz więcej BIZ, stając się najbardziej dochodowym krajem w Afryce Subsaharyjskiej” (Cherubin, 2021, s. 82). Według wskaźnika Doing Business (2020) Nigeria należy do atrakcyjnych lokalizacji dla BIZ, gdyż plasuje się na 131. miejscu spośród 190 (Cherubin, 2021).

Indie i Nigeria reprezentują odmienne modele rozwoju gospodarczego: Indie wykorzystują przewagę w sektorze usług i technologii, podczas gdy Nigeria koncentruje się na eksporcie surowców naturalnych. Globalizacja oddziałuje na te kraje w sposób asymetryczny, ujawniając różnice w zdolności do absorpcji technologii,

efektywnego zarządzania zasobami oraz rozwijania sektorów generujących trwałą wartość gospodarczą.

4. Społeczne konsekwencje globalizacji w Indiach i Nigerii

Globalizacja jest procesem złożonym, oddziałującym nie tylko na kluczowe gałęzie gospodarek, ale także na społeczeństwa. Globalizacja, jako polityczna unifikacja świata, traktuje właśnie o integracji społeczeństw, tworzeniu spójnego tworu polityczno-gospodarczego pod dowództwem supermocarstwa (Gwiazda, 2006). Nie zawsze kluczowe są elementy wspólne, istotną rolę mogą odgrywać także różnice, które ostatecznie integrują społeczeństwa. Celem globalizacji w tym ujęciu jest przynoszenie korzyści wszystkim. Choć to oczywiste, że nie każdy jednakowo skorzysta z tego, co ma ona do zaoferowania, bez wątpienia wywiera istotny wpływ na współczesne społeczeństwa (Gwiazda, 2006). „Obecnie idee globalizacji docierają do wszystkich ludzi, rozbudzając ich nadzieje, jednakże nie dla wszystkich powstaje możliwość ich realizacji, pozostają nadzieje i rozbudzone aspiracje” (Gwiazda, 2006, s. 110).

Społeczeństwo Indii jest jednym z najliczniejszych na świecie. Wyraźnie dominują w nim osoby młode, stanowiące ogromny potencjał intelektualny. W tej kwestii Nigeria nie stoi w opozycji do Indii. Mimo dużej liczby specjalistów, potencjału w branży IT, znaczna część osób w wieku produkcyjnym podejmuje decyzję o emigracji. Wykształconych Indusów zyskują między innymi Zjednoczone Emiraty Arabskie czy USA (Modrzejewska-Leśniewska, 2012). I choć dla wielu może być to zjawisko negatywne, to z innej perspektywy, pozwala na „(...) kreowanie pozytywnego wizerunku Indii jako kraju posiadającego wykształconych, zdolnych i sumiennie pracujących wysokiej klasy specjalistów” (Modrzejewska-Leśniewska, 2012, s. 38), zwalczając tym samym utrwalone w kulturze zachodniej stereotypy ukazujące Indie jako kraj biedny i zacofany.

Społeczeństwo nigeryjskie różni się od tego w Indiach, jednak można dopatrzeć się także wielu podobieństw. Nigeria jest krajem zaliczanym do tych słabo rozwiniętych pod względem gospodarczo-społecznym (Madej, 2013). Większość mieszkańców tego kraju żyje poniżej progu ubóstwa czy boryka się z powszechnym problemem, jakim jest analfabetyzm. Tylko część ludności wie o życiu na wysokim poziomie czy choćby wykazuje podstawowe umiejętności pisania i czytania (Madej, 2013). Podobny problem dotyczy Indii. Wiele Indusów także boryka się z biedą i analfabetyzmem (Modrzejewska-Leśniewska, 2012). Państwo nie udziela wystarczającego wsparcia Nigeryjczykom także w służbie zdrowia (Madej, 2013), co niewątpliwie przekłada się na długość życia, która wynosi 55 lat (Poborski i in., 2023). Nigeria jest co prawda najludniejszym krajem na kontynencie afrykańskim, jednak jej pozycja znacznie różni się pod tym względem od Indii. Mimo wszystko „wielu ekspertów jest zdania, że Nigeria, podobnie zresztą jak wiele innych państw Afryki, ma bardzo dobre warunki do rozwoju” (Madej, 2013, s. 1).

Podjmując temat społeczeństw, trudno nie wspomnieć o religii, która stanowi bardzo ważny element. Indie posiadają status państwa świeckiego. Ich mieszkańcy są przede wszystkim przedstawicielami światowych religii – hinduizmu, buddyzmu, dżinizmu i sikhizmu. Spośród nich najbardziej charakterystyczną dla Indii zdecydowanie jest hinduizm, który zaliczany jest do najstarszych religii świata. Wierni określają swoją religię jako *Santana Dharma*, czyli „wieczna wiara” czy „wieczna prawda”, co obrazuje ogromne przywiązanie do wszystkiego, co jej dotyczy (Banaś, 2024). Dlatego więc „hinduizm jest zresztą więcej niż tylko religią; to także cała indyjska kultura, sposób życia i kodeks zachowań (życie zgodnie z dharma)” (Banaś, 2024, s. 45). Ponadto Indie w ujęciu religijnym fascynują Zachód (Banaś, 2024). Nigeria to z kolei kraj, w którym dominują przede wszystkim islam i chrześcijaństwo. Swoich wyznawców mają także wierzenia rodzime. Przedstawiciele dominujących religii nieustannie toczą ze sobą konflikty, które niekiedy prowadzą do krwawych potyczek. Wynika to głównie z faktu, iż „Hausańczycy bardziej czują się religijnie i kulturowo związani ze światem arabskim niż z południem kraju, którego mieszkańców nazywają *arna* – poganami. Stąd też ich dążenia do usunięcia chrześcijan z północy” (Madej, 2013, s. 5). Konflikty religijne łączą Indie i Nigerię, bo choć większość mieszkańców Indii to hindusi, nie należy zapominać o obecnej tam różnorodności wyznaniowej.

Wywarcie wpływu na społeczeństwo nigeryjskie jest dla globalizacji pewnego rodzaju wyzwaniem. Wynika to z silnie zakorzenionego etnocentryzmu, który wiąże się z kulturą afrykańską. Przekłada się to między innymi na występujący w Nigerii problem korupcji, gdyż zgodnie z powszechnie obowiązującym przekonaniem: „społeczeństwo dąży do zachowania równości – ten, kto się wybija, ma obowiązek podzielenia się z rodziną, czy nawet całą grupą, swoim sukcesem” (Madej, 2013, s. 8). Identyfikowanie się z tym długoletnim przykazaniem ma charakter kontrowersyjny, gdyż „osoby, które dostosowują się do tej zasady, często bywają oskarżane o czary” (Madej, 2013, s. 8).

Tabela 2. Porównanie Indii i Nigerii na podstawie wskaźników istotnych dla rozwoju społecznego krajów w 2023 roku

Wskaźnik	Indie	Nigeria
Przyrost ludności (rocznie %)	0,9	2,1
Oczekiwana długość życia w chwili urodzenia, ogółem (lata)	72	54,5
Współczynnik dzietności młodzieży (liczba urodzeń na 1000 kobiet w wieku 15-19 lat)	14,1	86,4
Bezrobocie ogółem (% całkowitej siły roboczej) (modelowe szacunki MOP)	4,2	3,1
Współczynnik aktywności zawodowej ogółem (% całkowitej populacji w wieku 15+) (modelowe szacunki MOP)	55	83

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych (World Bank Group, 2025b).

W Indiach z kolei przeszkodą dla globalizacji i jej dążenia do wyrównania szans jest system kastowy, wywodzący się z hinduizmu. I choć nie wszyscy mieszkańcy Indii wyznają tę samą wiarę, to przewodnia religia silnie wpływa na społeczeństwo, tak samo jak system kastowy. Zgodnie z hinduizmem pozycja społeczna uwarunkowana jest ilością zasług, zwanych również karmą, odniesionych w poprzednim życiu. Przynależność do danej kasty skutkuje określonymi ograniczeniami, a także społecznie uwarunkowanymi oczekiwaniami względem jednostki. Zachowania pożądane, np. zakładanie rodziny we wczesnej młodości, mogą być w innych społeczeństwach oceniane jako trudne do zaakceptowania (Banaś, 2024).

Mimo znacznych różnic w strukturze społecznej zarówno Indie, jak i Nigeria zmagają się z wyzwaniem społecznymi, które ograniczają ich zdolność do pełnego wykorzystania potencjału wynikającego z globalizacji. Elementy kulturowe, takie jak system kastowy w Indiach czy etnocentryzm i konflikty religijne w Nigerii, wpływają na sposób, w jaki społeczeństwa adaptują się do zmian globalnych.

5. Zakończenie

Odpowiadając na postawione pytania badawcze, należy stwierdzić, że globalizacja przyczyniła się do rozwoju sektora usług i technologii w Indiach, natomiast w Nigerii utrwaliła zależność od surowców. Pod względem społecznym w obu krajach uwidoczniła istniejące nierówności i bariery kulturowe, ograniczając pełne wykorzystanie szans rozwojowych.

Globalizacja pozwoliła zmienić nie tylko same Indie, ale również ich wizerunek. Kraj postrzegany jako ubogi, zaniedbany i zacofany coraz częściej traktowany jest jako źródło potencjału. „Indie dzięki wzrostowi pozycji nie obawiają się już dominacji państw zachodnich. Indyjska specyfika tkwi również w uwarunkowaniach kulturowo-cywilizacyjnych, w przekonaniu o wielkości swojej historii i kultury” (Zajączkowski, 2011, s. 330). Wiele państw chętnie nawiązuje kontakty, współpracuje i integruje się z Indiami, bo zaczyna dostrzegać w nich przyszłą potęgę. Współcześnie „Indie definiują siebie jako aktywnego uczestnika procesów globalizacji. Większość Indusów uważa, że globalizacja nie jest problemem, ale jednym ze sposobów na rozwiązanie wielu kwestii społecznych i ekonomicznych” (Zajączkowski, 2011, s. 329).

Nigeria to specyficzne miejsce na mapie świata. Z jednej strony pozostaje ona w stałej relacji z innymi państwami, a jej zalety, takie jak bogactwo naturalnych złóż surowców, wspierają i niejako „uzupełniają” inne gospodarki. Z drugiej zaś strony cechuje się przywiązaniem do swojej tradycji, co w kontekście globalizacji może być uznane za pewnego rodzaju wadę, utrudnienie w intensywnym zakorzenieniu się w nigeryjskim klimacie. Jest możliwe, że mocne strony gospodarki Nigerii nie stanowią tak wielkiego atutu, jaki mogłyby stanowić, gdyby dominujący gracz kontynentu afrykańskiego nie borykał się z problemami społecznymi. Należy jednak pamiętać, że globalizacja nie jest prostym procesem, nierzadko wymaga wysiłku i poświęceń, aby można było zintegrować oraz zjednoczyć kraj ze światem.

Celem opracowania było ukazanie wpływu globalizacji na gospodarkę Indii i Nigerii oraz ich społeczeństwa. Przeprowadzona analiza pokazała, że Indie skuteczniej wykorzystały procesy globalizacyjne do modernizacji gospodarki, szczególnie w sektorze usług oraz budowy pozytywnego wizerunku kraju na arenie międzynarodowej. Nigeria, mimo potencjału surowcowego, nie osiągnęła porównywalnych korzyści, co jest związane między innymi z ograniczoną dywersyfikacją gospodarki. Z perspektywy społecznej oba kraje zmagają się z istotnymi wyzwaniami, takimi jak nierówności społeczne, analfabetyzm, ograniczony dostęp do usług publicznych. W Indiach dodatkowym czynnikiem hamującym zmiany jest system kastowy, a w Nigerii – konflikty religijne i kulturowy etnocentryzm. Wnioski z badań wskazują, że skuteczne uczestnictwo w globalizacji wymaga nie tylko otwartości gospodarki, ale także odpowiedniego zaplecza instytucjonalnego, edukacyjnego i społecznego. Przypadek Indii i Nigerii pokazuje, że o korzyściach z globalizacji decydują nie tylko uwarunkowania zewnętrzne, lecz przede wszystkim zdolność państw do zarządzania wewnętrzną transformacją. Wyniki mogą stanowić punkt wyjścia do dalszych badań nad mechanizmami adaptacyjnymi krajów rozwijających się w kontekście globalnych procesów gospodarczych.

Literatura

- Ambukita, E. (2016). Bezpośrednie inwestycje zagraniczne – motywy i bariery inwestowania w Afryce Subsaharyjskiej. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 82(1), 865-878.
- Banaś, A. (2024). „[...] Kraj marzeń i romantycznych wzruszeń, bajecznego bogactwa i niewiarygodnej nędzy” – cywilizacja, religia i filozofia Indii. *Studia Orientalne*, 29(1), 43-59.
- Białek, J. (2017). Rola polityki w kształtowaniu przyszłości kraju – przypadek Indii. *Prace i Materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego SGH*, (99), 155-183.
- Bombińska, E. (2016). Bezpośrednie inwestycje zagraniczne krajów rozwijających się na kontynencie afrykańskim. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, (81), 25-37.
- Cherubin, D. (2021). Wpływ geopolityki na bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Nigerii. *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie*, 58(1), 79-89.
- Chorośnicki, M. (2017). Strategia zmian – czy zmiany strategii? *Stosunki Międzynarodowe – International Relations*, 53(2), 143-151.
- Dymitrow, K. (2012). Wpływ sektora usług na rozwój gospodarczy Republiki Indii. *Ekonomia*, (19), 24-32.
- Gwiazda, A. (2006). Kontrowersje wokół globalizacji. *Świat Idei i Polityki*, 6, 103-120.
- Iwaszczuk, N., Łamasz, B. i Orłowska-Puzio, J. (2016). Globalizacja a nierówności w rozwoju wybranych krajów. *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, (47), 161-174.
- Kramarz, P. (2016). Uwarunkowania i ekonomiczne znaczenie produkcji ziarna kakaowca w krajach Afryki Zachodniej. *Problems of World Agriculture/Problemy Rolnictwa Światowego*, 16(31), 142-148.
- Lemańska-Majdzik, A. i Sobiegraj, A. (2013). Globalizacja – szansa czy zagrożenie dla współczesnego świata. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Zarządzanie*, (1), 114-125.
- Liberska, B. (2013). Nowe centra wzrostu światowej gospodarki. *Studia Ekonomiczne*, (2), 191-215.
- Madej, M. (2013). *Sytuacja społeczno-gospodarcza Nigerii i główne problemy w jej rozwoju*. Pobrano 6 sierpnia 2025 z <https://afryka.org/nigeria-gospodarka-i-spolescenstwo/>

- Maślach, P. (2005). Globalizacja i jej wpływ na rozwój współczesnej cywilizacji. *Przedsiębiorczość-Edukacja*, (1), 17-26.
- Modrzejewska-Leśniewska, J. (2012). Indie – przesłanki mocarstwowości. *Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego „Studia i Prace”*, 11(3), 25-53.
- Nowak, W. (2016). Rywalizacja handlowa Unii Europejskiej i gospodarek wschodzących w Afryce. *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, (47), 386-404.
- Ogbonna, M. N. (1988). Dwie dekady planowania gospodarczego w Nigerii 1962-1985 – konieczność reorientacji filozoficznej i perspektywicznej. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica*, 76. Pobrano 6 sierpnia 2025 z <https://dspace.uni.lodz.pl/bitstream/handle/11089/6218/Folia%20Oeconomica.%2076%201988%2094-112.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- O’Neil, J. (2001). *Building Better Global Economic BRICs*. Global Economics.
- Pangsy-Kania, S. (2017). Ropa naftowa jako strategiczny surowiec gospodarki światowej: przyczyny i skutki wahań cen w latach 1970-2017. *International Entrepreneurship Review*, 3(3), 439-448.
- Poborski, M. i Kraska, E. M. (2023). Krajowe struktury demograficzne w globalnej perspektywie. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*, (1), 9-28.
- Puszer, B. (2016). Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do wybranych krajów Next 11 a potencjał inwestycyjny tych państw. *Studia Ekonomiczne*, 269, 177-190.
- Rabczun, A. A. (2024). BRICS: rola, ekspansja i przyszłe możliwości. *Przestrzeń, Ekonomia, Społeczeństwo*, (24/II), 225-257.
- Sala, S. (2006). Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a procesy globalizacji. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, (8), 80-90.
- Sulek, M. (2013). Globalny układ sił – stan obecny i kierunki ewolucji. W: P. Eberhardt (red.), *Studia nad geopolityką XX wieku. Prace Geograficzne*, nr 242.
- World Bank Group. (2025a). *World Development Indicators. Nigeria, India*. Pobrano 22 maja 2025 z <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=NGA,IND>
- World Bank Group. (2025b). Pobrano 19 czerwca 2025 z <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=NGA,IND>
- Zajączkowski, J. (2011). Polityka rozwojowa w strategii międzynarodowej Indii wobec Afryki u progu XXI wieku. *Forum Politologiczne*, 12 – *Problemy bogactwa i biedy we współczesnej Afryce*, 325-352.
- Zysk, W. (2015). BRICS czy Next Eleven – nowe centrum gospodarcze świata. *Studia Ekonomiczne*, (226), 156-168.

Asymmetric Effects of Globalization: A Comparison of the Economies and Societies of India and Nigeria

Abstract: The aim of this article is to assess the impact of globalization on economic development and social transformation in India and Nigeria, taking into account their differing structural and cultural conditions. The study focuses on the processes of socio-economic transformation occurring in both countries in the context of their integration into the global market. The article employs a comparative method based on the analysis of secondary data from academic literature, international reports, and available statistical data. It highlights the differences in approaches to global market integration and the outcomes of these processes. The findings show that India has more effectively leveraged globalization for the development of its services sector, whereas Nigeria has remained heavily dependent on natural resources. The article concludes with a reflection on the social and cultural barriers to implementing global development models.

Keywords: globalization, economy, society, socio-economic development, international integration